

**De relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden
en de rol die steun van vrienden hierin speelt**

*Een onderzoek naar Marokkaans-Nederlandse jongeren tussen de 13 en 20 jaar
oud*

Sophie Weeda (1377264)

Universiteit Leiden

Januari 2015

Masterthesis Education and Child Studies

Afdeling Jeugdhulpverlening

Eerste lezer: Prof. dr. P.H. Vedder

Tweede lezer: Mw. Dr. M. Malda

Abstract

This study explored the association between acculturation discrepancies and well-being and the moderating effect of social support of friends. The research was designed to ascertain this effect in first- and second-generation Moroccan immigrants. The study was conducted in The Netherlands. Participants of this study were 50 adolescents - in the range of 13 and 20 years old - and filled in a questionnaire. To measure acculturation this questionnaire contained questions about their preferences for a certain acculturation strategy (integration, assimilation, separation) and what their opinion is about which strategy they have to adjust according to the Dutch society. Furthermore, it is studied if these perceptions are associated with well-being and experiencing social support of friends. In contrast to the expectations, acculturation discrepancies and well-being are not associated. The extent to which participants experience social support of friends is positively associated with the degree of well-being. In addition, this study showed acculturation discrepancies and well-being are not moderated by social support of friends.

Key words: immigrant youth, acculturation, acculturation strategy, acculturation discrepancies, well-being, social support of friends.

Acculturatiediscrepanties en Welbevinden
en de Modererende Rol van Steun van Vrienden

De laatste jaren verschijnen er in de media vaak negatieve berichten over migranten met een Marokkaanse afkomst. Veel Marokkaans-Nederlandse jongeren zijn zich bewust van het negatieve imago dat in Nederland jegens hen bestaat (Stevens, Pels, Vollebergh, Bengi-Arslan, Verhulst & Crijnen, 2005). In bepaalde gevallen heeft dit een negatieve uitwerking, bijvoorbeeld bij het afgewezen worden voor een baan vanwege het dragen van een hoofddoek. ‘Een muur van wantrouwen’, zo noemt een van de Marokkaans-Nederlandse jongeren de negatieve relatie met de omgeving (Pels, 2003b, zoals beschreven in Pels, 2003a). Dit werd gezegd in het onderzoek uitgevoerd door Pels (2003a) in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid. Migrantjongeren verzetten zich tegen deze stigmatisering, wat zich uit in het vertonen van overlastgevend gedrag en het negeren van de heersende regels van de omgeving (Geense & Pels, 2002; Pels, 2003a; Stevens et al., 2005). Het negatieve imago is onder Marokkaans-Nederlandse jongeren bekend. Dit heeft gevolgen voor de manier waarop

ze zich positioneren in de Nederlandse samenleving (Prins, 2011).

De afgelopen dertien jaar zijn jaarlijks ruim 30.000 migranten onder de 20 jaar naar Nederland gekomen (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2014). In mei 2014 telt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2014) in Nederland 16,8 miljoen inwoners; hiervan zijn ruim 3,5 miljoen inwoners migranten. Uit onderzoek van het Nationaal Kompas Volksgezondheid (2012) blijkt dat 1,9 miljoen migranten niet-westers zijn. Van het totaal aantal migranten is 34,3% 25 jaar of jonger. De demografische opbouw van de niet-westerse allochtone bevolking in Nederland is in vergelijking met de autochtone en westerse allochtone bevolking relatief jong (Nationaal Kompas Volksgezondheid, 2012). Al deze migranten zijn in de afgelopen jaren in zekere mate geconfronteerd met een andere cultuur.

Aangezien de migrantengroep voor zo'n groot deel uit jongeren bestaat, is hun welbevinden van hen een belangrijk aandachtspunt. Dat maakt het relevant onderzoek te doen naar hoe jongeren deze confrontatie met een andere cultuur ervaren. Daarom zal deze studie de focus leggen op de manier waarop Marokkaans-Nederlandse jongeren zich aanpassen aan de Nederlandse cultuur. Er wordt ook gekeken naar hoe zij denken dat ze zich moeten aanpassen volgens de Nederlandse samenleving. Dit wordt gedaan om te bekijken of hier een discrepantie in bestaat. In de volgende paragrafen wordt er nader ingegaan op de discrepanties die hierboven zijn genoemd.

Acculturatie

Indien migranten in contact komen met een nieuwe cultuur dienen zij een manier te vinden waarop het nieuwe leven in de meerderheidscultuur kan worden vormgegeven (Berry, 1997). Migrantten arriveren in een nieuw land met verschillende percepties over hoe zij hun eigen cultuur kunnen behouden en deel kunnen uitmaken van de nieuwe samenleving (Phinney, Horenczyk, Liebkind & Vedder, 2001). Zij krijgen te maken met veranderingen in hun sociale en culturele omgeving en passen zich hierop aan (Phinney et al., 2001). De meeste migranten ondergaan dit aanpassingsproces, ongeacht waar zij vandaan komen (Schwartz et al., 2013). Het aanpassingsproces wordt in de literatuur vaak acculturatie genoemd (Schwartz et al., 2013). In het algemeen kan acculturatie worden beschreven als het proces van culturele verandering en aanpassing die optreedt wanneer mensen uit verschillende culturen met elkaar in aanraking komen (Gibson, 2001). Bij acculturatie vindt continue interactie plaats tussen personen uit verschillende sociale en culturele omgevingen en kunnen er veranderingen plaatsvinden in de culturele overtuigingen, attitudes, waarden en gedrag (Herskovits, Linton, & Redfield, 1936). Acculturatie verwijst naar een proces van aanpassing door personen op

twee dimensies: het aannemen van idealen, waarden en gedragingen van de meerderheidscultuur en het aanhouden van idealen, waarden en gedachten van het land van herkomst (de minderheidscultuur) (Phinney et al., 2001). De wijze waarop de migrant acculturatie ervaart, wordt beïnvloed door de houding ten opzichte van acculturatie, het zelfbeeld en de sociale steun (Jasinskaja-Lathi & Liebkind, 2001; Jasinskaja-Lathi, Liebkind, Jaakkola & Reuter, 2006).

Berry (1980) onderscheidt vier manieren van acculturatie. De zogeheten acculturatiestrategieën zijn: integratie, assimilatie, separatie en marginalisatie. Vanuit het oogpunt van een persoon uit een minderheidscultuur kunnen deze strategieën eenvoudig worden uitgelegd aan de hand van onderstaande 'ja/nee'-vragen (Figuur 1; Berry, 1997).

1. Wil de persoon de eigen culturele achtergrond behouden?
2. Wil de persoon interculturele contacten aangaan en onderhouden met de meerderheidscultuur?

Indien de vragen twee keer met 'ja' beantwoord worden, wijst dit op integratie. Dit betekent dat de persoon vasthoudt aan zowel zijn/haar oorspronkelijke cultuur als aan de meerderheidscultuur. Worden beide vragen met 'nee' beantwoord, dan wijst dit op marginalisatie. Marginalisatie houdt in dat een persoon niet deelneemt aan de meerderheidscultuur, maar tevens de oorspronkelijke cultuur achter zich laat. Als een individu zijn eigen culturele achtergrond niet wil behouden, maar wel interculturele contacten wil aangaan en onderhouden met de meerderheidscultuur, dan wordt er gesproken over assimilatie. Daartegenover staat separatie. Dit houdt in dat een individu zijn eigen culturele achtergrond wil behouden en interactie met de meerderheidscultuur juist vermijdt (Berry, 1997).

<i>Wil de persoon de eigen culturele achtergrond behouden?</i>	Ja	Separatie	Integratie
	Nee	Marginalisatie	Assimilatie
		Nee	Ja
		<i>Wil de persoon interculturele contacten aangaan en onderhouden met de meerderheidscultuur?</i>	

Figuur 1. Acculturatiemodel van Berry

Acculturatievoorkeur en welbevinden

Acculturatie blijkt vaak een stressvol proces te zijn (Akhtar, 1999), dat gerelateerd is aan psychopathologie, het nemen van risico's en familie- en vriendschapsconflicten (Abraido-Lanza, Armbrister, Florez & Aguirre, 2006; Afable-Munsuz & Brindis, 2006; Ramirez et al., 2004; Schwartz et al., 2012; Smokowski, Rose & Baccallao, 2008). Uit onderzoek blijkt dat het welbevinden lager is onder migrantenjongeren wanneer er gekozen is voor de marginalisatiestrategie (Berry, 1997; Berry, Kim, Minde & Mok, 1987; Berry & Sam, 1997; Phinney et al., 2001). Daarentegen is de integratiestrategie het meest bevorderlijk voor het welbevinden van migranten, meer dan de andere acculturatiestrategieën (Phinney et al., 2001).

Roccas, Horenczyk en Schwartz (2000) onderschrijven in hun onderzoek dat migranten die een voorkeur hebben voor enige vorm van integratie de minste psychologische problemen ervaren. Als voornaamste verklaring geven zij dat bij integratie sprake is van betrokkenheid bij twee culturele systemen. Hierdoor ontstaat variatie in de culturele en sociale middelen die beschikbaar zijn voor migranten. De betrokkenheid bij zowel de minder- als de meerderheidscultuur levert vermoedelijk de meest ondersteunende sociale en culturele basis voor het welbevinden van migranten (Berry & Kim, 1988; Roccas et al., 2000). Ook Fassaert en collega's (2011) toonden aan dat voor Turkse of Marokkaanse Nederlanders het hebben van veel contact, participeren in de Nederlandse samenleving en het behouden van de eigen cultuur een beschermende factor kunnen zijn tegen psychologische stress.

De samenleving stimuleert of ontmoedigt de migrant zijn/haar gewenste acculturatiestrategie na te streven (Roccas et al., 2000). Indien er sprake is van een multiculturele ideologie, is het mogelijk voor de migrant deel uit te maken van de meerderheidscultuur (Grosfoguel, 1997; Icduygu, 1996). De mogelijkheid om hier onderdeel van te zijn, kan invloed hebben op het welbevinden van de migrant (Grosfoguel, 1997; Icduygu, 1996). Dit heeft een positieve bijdrage voor het welbevinden van de migrant (Phinney et al., 2001).

Acculturatiediscrepanties en welbevinden

Voorgaande paragraaf beschrijft de relatie tussen de voorkeur voor een acculturatiestrategie en het welbevinden van migranten. De nieuwe samenleving kan een andere verwachting hebben over de mate waarin migranten hun oorspronkelijke cultuur behouden en in hoeverre verwacht wordt dat zij deel uit gaan maken van de nieuwe samenleving (Phinney et al., 2001). Tijdens het aanpassingsproces vormen migrantenjongeren hun perceptie over wat die verwachtingen van de meerderheidscultuur - over hoe zij omgaan

met acculturatie - kunnen zijn. Het vormen van deze percepties is meer in ontwikkeling bij jongeren dan bij volwassenen (Burnett, Sebastian, Cohen Kadosh & Blakemore, 2011). Die percepties die jongeren creëren kunnen het aanpassingsproces beïnvloeden (Horenczyk, 1996).

Het is mogelijk dat de migrant niet de acculturatiestrategie kan kiezen die hij/zij prefereert (Berry, 1997). Dit kan tot gevolg hebben dat er een acculturatiediscrepancie ontstaat. Acculturatiediscrepancie beschrijft het verschil tussen de acculturatievoorkeur van de migrant en de acculturatiestrategie die van hem wordt verwacht vanuit de meerderheidscultuur (Roccas et al., 2000). Er zijn evenveel acculturatiestrategieën als acculturatiediscrepanties. Deze discrepanties hebben dezelfde benamingen als de strategieën. Eén daarvan is de assimilatiediscrepancie. Deze ontstaat wanneer het individu zich minder of juist meer wil assimileren dan de meerderheidscultuur van hem/haar verwacht (Roccas et al., 2000). De overige soorten acculturatiediscrepancies, zoals beschreven is in Berry's Acculturatiemodel, laten zich op dezelfde manier uitleggen (Roccas et al., 2000).

In het onderzoek van Roccas en collega's (2000) onder honderd immigranten in Israël, afkomstig uit de voormalige Sovjet Unie, komt de negatieve invloed van acculturatiediscrepancies naar voren. Deze migranten bleken de integratiestrategie het meest te prefereren, gevolgd door de separatie- en de assimilatiestrategie. De migranten verwachtten dat de meerderheidscultuur wilde dat de migranten zouden assimileren, meer dan de migranten dat zelf wilden. Dit voorbeeld illustreert een acculturatiediscrepancie, namelijk een assimilatiediscrepancie. Uit hun conclusies blijkt dat de acculturatiediscrepancie negatief samenhangt met het welbevinden van de migranten.

Phinney en collega's (2001) concluderen in hun onderzoek dat de meerderheidscultuur een balans moet vinden tussen het stimuleren van het behoud van de eigen cultuur van de migrant en de aanpassing aan de meerderheidscultuur. In de zoektocht naar deze balans kan het belangrijk zijn om de houding en perceptie van de migranten in overweging te nemen. In de onderhavige studie ligt daarom de focus op de acculturatievoorkeur van de migrantenjongeren en welke acculturatiestrategie zij denken te moeten aannemen volgens de Nederlandse samenleving.

Steun van vrienden en welbevinden

Het ervaren van steun van vrienden kan een essentiële rol spelen voor het welbevinden van jongeren (Sullivan, 1953). Als argument voor die essentiële rol noemt Sullivan dat de relatie tussen ouder en kind wordt gezien als sociaal hiërarchisch 'ongelijk' en een

riendschap bestaat uit meer ‘gelijken’. Vriendschappen bij jongeren bieden de eerste ervaring van echte interpersoonlijke relaties en deze relaties kunnen een grote bijdrage leveren aan het welbevinden (Sullivan, 1953). Het ontbreken van vrienden kan zelfs depressieve gevoelens in de hand werken (Bukowski, Hoza & Boivin, 1993). Vriendschappen kunnen het gevoel geven ‘dat je ergens bij hoort’ en deel uitmaakt van een sociale omgeving (Bukowski et al., 1993). De vorm van vriendschappen verandert tijdens de adolescentie, maar het gevoel niet (Bukowski et al., 1993). Hoe ouder jongeren worden, des te belangrijker ze het vinden door de ander geaccepteerd te worden (Bigelow & LaGaipa, 1975; Buhrmester, 1987). Ook vinden jongeren het belangrijk dat de ander oprecht is, voor hen klaar staat en dezelfde waarden heeft (Bigelow & LaGaipa, 1975; Buhrmester, 1987). Steun van vrienden kan hulp, advies, assistentie, bescherming en ondersteuning inhouden (Komproe, Rijken, Ros, Winnubst, & Hart, 1997; Vedder, Boekaerts & Seegers, 2003; Vedder, Sam & Liebkind, 2007).

Neuropsychologisch onderzoek heeft eveneens aangetoond dat het ervaren van steun van vrienden een beschermende werking kan hebben op het welbevinden van personen (Masten, Telzer, Fuligni, Lieberman, & Eisenberger, 2012). In onderzoek naar de relatie tussen het stressniveau in de hersenen en het ervaren van steun van vrienden is aangetoond dat buitengesloten worden hetzelfde stressniveau geeft als bij het ervaren van fysieke pijn (Masten et al., 2012). Het ervaren van fysieke pijn, en dus een hoog stressniveau, bleek veel minder sterk aanwezig te zijn voor jongeren die veel vrienden hadden (Masten et al., 2012).

Kortom, steun van vrienden is van groot belang tijdens de adolescentie en kan gezien worden als beschermende factor voor het welbevinden.

Migranten en steun van vrienden

Migranten hebben vaak steun van vrienden uit de minderheidscultuur. Het kan zijn dat die steun niet altijd aanwezig is, doordat de vrienden in het land van herkomst verblijven (Garcia, Ramirez, & Jariego, 2002). Ook is in een Israëlische studie aangetoond, dat 71% van de Sovjet-Joodse migranten, onder hun vijf beste vrienden geen vrienden rekenen die in Israël geboren zijn (Al-Haj, 2002). Migranten ervaren dus vaak steun van vrienden waarbij de vriendengroep bestaat uit personen van de minderheidscultuur; zij voorzien migranten van cruciale steun en zijn belangrijk voor hun welbevinden. Dit geldt zelfs voor migranten die een langere tijd deel uit maken van de meerderheidscultuur (Garcia et al., 2002; Jasinskaja-Lahti & Liebkind, 2001). Noh en Kaspar (2003) toonden dit aan in hun onderzoek onder Koreaanse vluchtelingen in Canada. Ondanks dat de Koreaanse vluchtelingen gemiddeld 20 jaar in

Canada woonden, kwam een laag welbevinden vaker voor onder de vluchtelingen die minder contact hadden met en steun ervoeren van mensen uit het land van herkomst. Aan de andere kant is ook bewijs gevonden voor het belang van actieve interactie met de meerderheidscultuur (Jasinskaja-Lahti et al., 2006). Jasinskaja-Lahti en collega's (2006) toonden aan dat steun van vrienden - die deel uitmaken van de meerderheidscultuur - een positieve bijdrage kunnen leveren aan het welbevinden van migrantenjongeren. Birman, Trickett en Vinokurov (2002) suggereren ook dat het contact met de meerderheidscultuur bevorderlijk kan zijn voor het welbevinden, doordat zij steun ontvangen van een groter sociaal netwerk. Tevens kunnen vrienden uit de meerderheidscultuur migrantenjongeren helpen zich aan te passen aan de meerderheidscultuur (Garcia et al., 2002). Eerder onderzoek toonde aan dat de negatieve effecten van acculturatie verlicht kunnen worden door sociale steun (Schweitzer, Melville Steel, & Lacherez, 2006, zoals beschreven in Lazarevic, Wiley, & Pleck, 2012). Op basis van bovenstaande bevindingen wordt verwacht dat steun van vrienden invloed heeft op de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden.

Het onderhavige onderzoek

In deze studie ligt de focus op het verband tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. Naast acculturatiediscrepanties wordt tevens de samenhang tussen steun van vrienden en welbevinden bestudeerd. Er wordt ook aandacht besteed aan de mogelijk modererende rol van steun van vrienden op de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. Het huidige onderzoek richt zich op vijftig jonge migranten in de leeftijd van 13 tot en met 20 jaar, allen eerste of tweede generatie migranten met een Marokkaanse afkomst. De centrale vraag van de onderhavige studie is 'Is er een relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden bij Marokkaanse migrantenjongeren tussen de 13 en 20 jaar oud en wordt deze relatie beïnvloed door steun van vrienden?' Om antwoord op deze vraag te krijgen zijn een drietal hypothesen geformuleerd. Ten eerste wordt een negatief verband tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden onder Marokkaans-Nederlandse jongeren verwacht (Roccas et al., 2000). Tevens is gebleken dat migrantenjongeren die meer steun van vrienden ervaren, hoger scoren op welbevinden (Bukowski et al., 1993; Komproe et al., 1997; Masten et al., 2012; Sullivan, 1953; Vedder et al., 2003; Vedder et al., 2007). Uitgaande van deze onderzoeken als referentiekader is de verwachting dat steun van vrienden positief correleert met welbevinden in de specifieke doelgroep van het huidige onderzoek. Tot slot wordt de modererende rol van steun van vrienden onderzocht. Verwacht wordt dat steun van vrienden de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden modereert. Naarmate

migranten meer steun van vrienden ervaren, neemt de negatieve relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden af (Birman et al., 2002; Garcia et al., 2002; Jasinskaja-Lahti et al., 2006; Komproe et al., 1997; Lazarevic, 2012; Masten et al., 2012; Sullivan, 1953; Vedder et al., 2005; Vedder et al., 2007).

Methode

Onderzoeksgroep

Om data te verzamelen is een vragenlijst afgenomen bij 529 jongeren uit 27 verschillende klassen. De jongeren is gevraagd naar hun geboorteland en dat van hun ouders. De verdeling van land van afkomst bleek zo uiteenlopend dat voor het huidige onderzoek alleen gekozen is voor eerste en tweede generatie migranten afkomstig uit Marokko. Een van de grootste groep migrantenjongeren in Nederland zijn jongeren met een Marokkaanse afkomst (Nationaal Kompas Volksgezondheid, 2012). Voor de definitie van eerste of tweede generatie Marokkaanse-Nederlander is de uitleg van het CBS gebruikt (CBS, 2014). De eerste generatie Marokkaans-Nederlander betreft scholieren die in Marokko geboren zijn en waarvan minstens één ouder in Marokko geboren is. De tweede generatie Marokkaanse-Nederlanders zijn scholieren die in Nederland geboren zijn en van wie er ten minste één ouder in Marokko is geboren.

De steekproef voor het onderhavige onderzoek bestaat uit vijftig scholieren in de leeftijd van 13 tot 20 jaar ($M=15.40$, $SD=1.43$), allen met een Marokkaanse afkomst. De geslachtsverdeling van de steekproef bestaat uit 27 jongens (54%) en 23 meisjes (46%). Het opleidingsniveau van de respondenten varieert van VMBO-gl (6%), VMBO-tl (41%) tot HAVO (12%). De deelnemers zijn afkomstig uit 27 verschillende klassen van zeven scholen, allemaal binnen de Randstad. Acht jongeren (16%) zaten in de tweede klas, 28 jongeren (56%) in de derde klas en 14 jongeren (28%) in de vierde klas.

Instrumenten

De respondenten hebben een vragenlijst ingevuld bestaande uit negen onderdelen. Voor het huidige onderzoek zijn alleen het algemene deel, de acculturatieschaal, de welbevindenschaal en de steun-van-vriendenschaal gebruikt. Deze vier schalen worden hieronder besproken in volgorde van afname.

Algemene vragenlijst. In het eerste onderdeel is gevraagd naar demografische gegevens van de jongere. De vragen hebben betrekking op hun leeftijd, geslacht, leerjaar, opleidingsniveau, het eigen geboorteland en het geboorteland van beide ouders. Op deze

manier zijn de scholieren die eerste en/of tweede generatie Marokkaan zijn, achterhaald.

Acculturatieschaal. Deze schaal is gebaseerd op een acculturatieschaal die in 2013 door masterstudenten is ontwikkeld onder leiding van prof. dr. Vedder. De acculturatieschaal uit 2013 bestond uit negentig stellingen onderverdeeld in vijf domeinen. De stellingen dienden op een zevenpunts-Likertschaal (sterk mee eens tot sterk mee oneens) te worden gewaardeerd. De interne consistentie van de oorspronkelijke acculturatieschaal bleek laag te zijn en moest worden herzien voor het huidige onderzoek. De nieuwe versie bevat 108 stellingen die zijn onderverdeeld in drie domeinen, namelijk; werkelijke zelf (Hoe ziet de jongere zichzelf in werkelijkheid?), ideale zelf (Hoe zou de jongere het liefst willen zijn?) en toekomstige zelf (Hoe ziet de jongere zichzelf over 10 jaar?). Huidig onderzoek is alleen gericht op de werkelijke zelf, omdat de werkelijke zelf gezien wordt als het belangrijkste zelfbeeld (Higgins, 1987). De werkelijke zelf is opgedeeld in twee delen, namelijk hoe de jongere zichzelf ziet en hoe hij/zij denkt dat de Nederlandse samenleving hem/haar ziet. Beide delen bestaan uit zes verschillende onderwerpen die elk bestaan uit drie stellingen. De meeste onderwerpen hebben betrekking op het publieke domein waarin de migrantenjongere optreedt als deelnemer van de samenleving. Voorbeelden van onderwerpen uit het publieke domein zijn: normen en waarden, tradities en feestdagen. Daarnaast zijn er onderwerpen waar gevraagd wordt naar de betrokkene als privépersoon. Om hier een duidelijk beeld van te geven wordt er onder andere gevraagd of de betrokkene een dagboek bijhoudt. Onderwerpen met betrekking tot het publieke domein zijn meer aanwezig in de vragenlijst, zodat gewaarborgd kon worden dat de migrantenjongeren zich niet aangetast voelen in hun privacy.

Voor beoordeling van de stellingen is gebruik gemaakt van een zevenpunts-Likertschaal, die geschaald is van sterk mee oneens tot sterk mee eens. De drie stellingen per onderwerp staan elk voor een acculturatiestrategie, namelijk integratie, assimilatie en separatie. Voorbeelden van stellingen die betrekking hebben op separatiestrategie zijn: *(1) Ik kan mezelf vinden in de normen en waarden van alleen mijn eigen cultuur* en *(2) Ik denk dat de Nederlandse bevolking opmerkt dat ik mezelf het meest kan vinden in de normen en waarden van alleen mijn eigen cultuur*. De acculturatiestrategie marginalisatie is buiten beschouwing gelaten in het huidige onderzoek, omdat dit weinig voorkomt (Horenczyk, 1996). Van elke participant zijn de scores opgeteld per acculturatiestrategie (integratie, assimilatie, separatie), vervolgens is het gemiddelde voor elk van de acculturatiestrategieën berekend. Dit is zowel gedaan voor de eigen voorkeur als voor de voorkeur die de jongere denkt dat de Nederlandse samenleving van hem/haar verwacht. Op deze manier zijn er zes nieuwe variabelen ontstaan: gemiddelde integratie, assimilatie en separatie voor de eigen

voorkeur en gemiddelde integratie, assimilatie en separatie voor de perceptie over de mening van de Nederlandse samenleving. De gemiddelde scores op de acculturatiestrategieën voor de eigen voorkeur en voor de verwachte voorkeur van de Nederlandse samenleving zijn gebruikt om per respondent de drie mogelijke acculturatiediscrepanties te meten. Door verschillen te maken zijn er drie nieuwe variabelen aangemaakt. Een voorbeeld hiervan is de separatiediscrepantie. Deze is berekend door de gemiddelde score op separatievoorkeur te verminderen met de verwachting van de Nederlandse samenleving in de ogen van de betrokkene. In dit voorbeeld betekenen positieve scores dat de respondenten zichzelf meer gesepareerd zien dan zij denken dat de Nederlandse samenleving hen gesepareerd zien. De Cronbach's alpha's van de schalen zijn berekend over de gehele steekproef Marokkaans-Nederlandse jongeren (N=50). De interne consistentie van de integratiestrategieschaal 'eigen' is .59 en van de Nederlandse samenleving .65. De assimilatiestrategieschaal 'eigen' heeft een interne consistentie van .58 en van de Nederlandse samenleving is het .66. De interne consistentie van de separatiestrategieschalen liggen hoger, namelijk .72 op 'eigen' en .77 op de Nederlandse samenleving.

Welbevindenschaal. Om het welbevinden te kunnen meten, is gebruik gemaakt van de Nederlandse vertaling van de Satisfaction With Life Scale die ontwikkeld is door Diener, Emmons, Larsen en Griffin (1985). De oorspronkelijke schaal bestaat uit vijf stellingen die beoordeeld worden op een zevenpunts-Likertschaal. Gebleken is dat de schaal positief correleert met andere schalen met dezelfde meetpretentie ($r = .57$). In een ander onderzoek naar immigranten is een Cronbach's alpha gevonden van .77 (Berry, Phinney, Sam, & Vedder, 2006). De gebruikte Nederlandse versie bestaat uit vijf stellingen die beoordeeld kunnen worden op een vijfpunts-Likertschaal, van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens. Een voorbeeld van een vraag uit de Welbevindenschaal is: *Ik ben tevreden met mijn leven*. Vervolgens is een nieuwe variabele aangemaakt 'gemiddeld welbevinden', waarbij het gemiddelde van de vijf items per respondent is berekend. Een hogere score op de welbevindenschaal houdt een hoger welbevinden in en vice versa. De Cronbach's alpha van de gebruikte Nederlandse Welbevindenschaal voor het huidige onderzoek is berekend over de gehele steekproef (N=50) en is .83. De schaal is daarmee voldoende betrouwbaar.

Steun van vrienden. Het ervaren van steun van vrienden is onderzocht met behulp van de vriendschaal. Deze vriendschaal is een onderdeel van de Student Perceived Availability of Social Support Questionnaire (SPASSQ; Vedder et al., 2003). De Cronbach's alpha van de oorspronkelijke schaal is .86. De gebruikte schaal bestaat uit elf stellingen die beoordeeld kunnen worden op een zevenpunts-Likertschaal, lopend van helemaal onjuist tot

helemaal juist. Een voorbeeld van een item is: *Er is een vriend die er steeds is als ik het nodig heb*. Per respondent is de gemiddelde score op de elf items berekend en samengebracht onder een nieuwe variabele ‘gemiddelde steun van vrienden’. Een hogere score op de vriendschaal duidt op het meer ervaren van steun van vrienden en een lagere score duidt op het minder ervaren steun van vrienden. In het onderhavige onderzoek heeft de schaal in de gehele steekproef (N=50) een Cronbach’s alpha van .78. De schaal is daarmee voldoende betrouwbaar.

Procedure

In de maanden januari en februari van 2014 zijn contactpersonen van middelbare scholen uit de Randstad benaderd per e-mail of per telefoon. De contactpersonen hebben per e-mail een informatiebrief over het huidige onderzoek ontvangen. De scholen hebben toestemmingsformulieren uitgedeeld die door ouders weer zijn geretourneerd als zij geen toestemming wilden geven voor deelname. Op deze manier is er gebruikgemaakt van passieve instemming. De scholieren konden zich op elk moment van de dataverzameling terugtrekken uit het onderzoek. De voorwaarde voor deelname was een klasniveau van VMBO-gemengde leerweg, VMBO-theoretische leerweg of Havo.

Zeven scholen hebben hun medewerking verleend nadat er toestemming is gevraagd in een brief aan de contactpersonen van elke school. De dataverzameling heeft plaatsgevonden in de periode van maart tot en met april 2014 onder 27 verschillende klassen. De scholieren hebben een vragenlijst ingevuld. Deze schriftelijke vragenlijst is in ongeveer 30 minuten klassikaal afgenomen. Tijdens de afname waren één of twee masterstudenten aanwezig om voorafgaand en tussen de twee delen van de vragenlijst instructies te geven. Hierdoor werd er tevens een korte pauze gecreëerd voordat de scholieren met de acculturatieschaal (het tweede deel) begonnen. Op deze manier was het voor de scholieren ook mogelijk om tussendoor vragen te stellen. Instructies werden door de masterstudenten gegeven met behulp van een script, zodat gewaarborgd werd dat iedere klas dezelfde instructies kreeg.

Statistische analyses

In het huidige onderzoek zijn drie hypothesen getoetst met behulp van verschillende analysemethodes. De statistische analyses zijn uitgevoerd in SPSS 20. Bij het uitvoeren van alle analyses is er tweezijdig getoetst met een alpha van .05.

De eerste hypothese van dit onderzoek verwacht dat er een negatief verband is tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. De afhankelijke variabele voor het toetsen van deze

hypothese is het welbevinden van de jongeren met Marokkaanse afkomst. Deze afhankelijke variabele is een numerieke variabele. De onafhankelijke variabele bij deze hypothese is de mate van ervaren acculturatiediscrepanties, dat tevens een numerieke variabele is. De samenhang wordt getoetst met behulp van de Pearson correlatiecoëfficiënt. De Pearson correlatie-analyse is voor elk van de drie soorten acculturatiediscrepanties (integratie, assimilatie, separatie) op welbevinden afzonderlijk uitgevoerd.

De tweede hypothese beschrijft dat naarmate er meer steun van vrienden ervaren wordt het welbevinden hoger zal zijn. Deze hypothese zal tevens getoetst worden met behulp van de Pearson correlatie-coëfficiënt. Zowel de afhankelijke variabele (welbevinden) als de onafhankelijke variabele (steun van vrienden) zijn numerieke variabelen.

Tot slot wordt verwacht dat het verband tussen ervaren acculturatiediscrepanties en welbevinden gemodereerd wordt door het ervaren van steun van vrienden. De negatieve samenhang tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden is naar verwachting sterker bij het ervaren van weinig steun van vrienden, dan bij het ervaren van veel steun van vrienden. Deze hypothese is getoetst door middel van multipele regressie. Hiervoor is in SPSS de standaardmethode gebruikt. Om deze hypothese te kunnen toetsen zijn de onafhankelijke en de moderator variabele eerst gecentreerd, waardoor gecentreerde variabelen ontstonden voor de integratie-, assimilatie- en separatiediscrepancie en een gecentreerde variabele voor de steun van vrienden. De variabelen zijn allemaal gecentreerd, zodat er geen hoge correlatie is ontstaan tussen de interactievariabelen en de hoofdeffecten. Vervolgens is een gecentreerde interactievariabele aangemaakt. Dat is het product van de variabelen 'gecentreerde acculturatiediscrepanties' en 'gecentreerde steun van vrienden'. Daarna is de moderatie-analyse uitgevoerd waarbij onderzocht is of er een verband is tussen de hoofdeffecten en de interactievariabele op welbevinden. Deze analyse is afzonderlijk uitgevoerd voor elk van de drie soorten acculturatiediscrepanties.

Resultaten

Data-inspectie

Voordat gestart kon worden met de statistische analyses is er data-inspectie uitgevoerd. De categorische variabelen geslacht, leerjaar en opleidingsniveau zijn geanalyseerd middels frequentietabellen, waarin de mediaan en de modus zijn weergegeven. De numerieke variabelen, zoals leeftijd, welbevinden, ervaren steun van vrienden en acculturatiediscrepanties, zijn onderzocht middels histogrammen, boxplots, gestandaardiseerde skewness en kurtosis. Eventuele homoscedasticiteit, bivariate uitbijters en

lineairiteit zijn tevens onderzocht voordat de onderzoekshypothesen getoetst werden. De samenhang van twee numerieke variabelen, homoscedasticiteit, lineairiteit en uitbijters zijn in beeld gebracht middels scatterplots.

Voor de normaliteit is gekeken naar de gestandaardiseerde skewness en gestandaardiseerde kurtosis van de verdelingen. De verdeling van alle variabelen bleek bij benadering allemaal normaal verdeeld te zijn. Voor controle van het aantal missings is in de data-inspectie gebruikgemaakt van een analyse waarbij gecontroleerd werd hoeveel niet-missende items er moesten zijn voor de totaal- of de gemiddelde score. Om de totaalscore voor bijvoorbeeld de separatiestrategie uit te rekenen, werden de zes bijbehorende vragen bij elkaar opgeteld, waarvan er minstens vijf vragen ingevuld moesten zijn, anders werd de case niet meegenomen in de analyse. Uitbijters zijn opgespoord aan de hand van boxplots. Er zijn wel respondenten met uitbijters, maar geen van hen had extreme waarden. Gezien het lage aantal respondenten met uitbijters en de afwezigheid van extreme waarden, is besloten niets te doen met de uitbijters.

De beschrijvende statistieken van de variabelen zijn weergegeven in Tabel 1. Gelet op de gemiddelde scores heeft de integratiestrategie de voorkeur van de respondenten, gevolgd door de separatiestrategie en vervolgens de assimilatiestrategie. De respondenten hebben aangegeven dat zij denken dat de Nederlandse samenleving voor hen dezelfde volgorde in voorkeur voor acculturatiestrategie verwachten.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken acculturatie, acculturatiediscrepanties, steun van vrienden en welbevinden

	<i>N</i>	Min.	Max.	<i>M</i>	<i>SD</i>
Acculturatiestrategie 'eigen'					
Integratie	47	16	42	32.36	6.21
Assimilatie	47	6	36	23.21	6.59
Separatie	47	5	42	26.77	8.24
Acculturatiestrategie 'samenleving'					
Integratie	47	16	42	29.13	7.05
Assimilatie	47	6	35	22.89	7.13
Separatie	47	6	42	27.11	8.52
Acculturatiediscrepanties					
Integratiediscrepancie	47	-7.00	16.00	3.23	5.12
Assimilatiediscrepancie	47	-12.00	11.00	.32	4.11
Separatiediscrepancie	47	-18.00	10.00	-.34	6.07
Steun van vrienden	47	1.55	6.45	5.14	.96
Welbevinden	50	1	5	3.86	.92

Om de acculturatiediscrepanties te onderzoeken zijn gepaarde t-toetsen uitgevoerd. Uit de gepaarde t-toetsen blijkt de integratiediscrepancie de enige significante gemiddelde discrepantie te zijn ($t(47) = 4.33, p < .05$). De respondenten zien zichzelf meer geïntegreerd dan zij denken dat de Nederlandse samenleving van hen verwacht. De bevindingen van de assimilatiediscrepancie en separatiediscrepancie zijn niet significant, respectievelijk $t(47) = .53, p = .60$ en $t(47) = -.39, p = .70$.

Acculturatiediscrepanties en welbevinden

Pearson correlatie-analyses zijn uitgevoerd om de relatie tussen elk van de acculturatiediscrepanties en het welbevinden vast te stellen, waarbij verwacht werd dat de relatie tussen de acculturatiediscrepanties en welbevinden negatief zou zijn. Er zijn geen significante correlaties gevonden tussen de integratie-, assimilatie- en separatiediscrepancie aan de ene kant en welbevinden aan de andere kant, respectievelijk $r(47) = .07, p = .65$; $r(47) = -.17, p = .25$ en $r(47) = .18, p = .23$. Resultaten hiervan zijn weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2

Correlaties met welbevinden

	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Integratiediscrepancie	47	.07	.65
Assimilatiediscrepancie	47	-.17	.25
Separatiediscrepancie	47	.18	.23
Steun van vrienden	50	.50	.00

Steun van vrienden en welbevinden

De verwachting was dat er een positieve relatie bestaat tussen steun van vrienden en welbevinden. Deze hypothese is tevens getoetst middels Pearson correlatie-analyse. De correlatie tussen steun van vrienden en welbevinden bleek wel significant te zijn $r(50) = .50, p < .0005$ (zie Tabel 2). Dit betekent dat er een significant positieve samenhang bestaat tussen steun van vrienden en welbevinden.

Tabel 3

Multipelle regressie

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Integratiediscrepancie			
Constante	3.94	0.12	-
Steun van vrienden	0.32	0.14	.36*
Integratiediscrepancie	-0.01	0.02	-.03
Steun van vrienden x Integratiediscrepancie	-0.03	0.03	-.15
<i>R</i> ² (Adjusted <i>R</i> ²)	0.19 (0.13)		
<i>F</i> (3,43)	3.29*		
Assimilatiediscrepancie			
Constante	3.95	0.11	-
Steun van vrienden	0.37	0.13	.41**
Assimilatiediscrepancie	-0.07	0.03	-.36*
Steun van vrienden x assimilatiediscrepancie	-0.04	0.02	-.25
<i>R</i> ² (Adjusted <i>R</i> ²)	0.30 (0.25)		
<i>F</i> (3,43)	6.05*		
Separatiediscrepancie			
Constante	3.91	0.11	-
Steun van vrienden	0.39	0.13	.43**
Separatiediscrepancie	0.03	0.02	.20
Steun van vrienden x separatiediscrepancie	0.00	0.03	.02
<i>R</i> ² (Adjusted <i>R</i> ²)	0.21 (0.15)		
<i>F</i> (3,43)	3.79*		

* $p < .05$, ** $p < .01$ **Modererende rol van steun van vrienden**

Er zijn drie multipelle regressies uitgevoerd om te kijken of steun van vrienden de relatie tussen de verschillende acculturatiediscrepanties en welbevinden modereert. De verwachting was dat de negatieve samenhang tussen de acculturatiediscrepanties en welbevinden sterker is bij het ervaren van weinig steun van vrienden in vergelijking met het ervaren van veel steun van vrienden.

Er blijkt sprake te zijn van een significant effect van steun van vrienden op welbevinden ($t(43) = 2.33, p < .05$). Er blijkt geen sprake te zijn van een significant effect van integratiediscrepancie op welbevinden ($t(43) = -0.20, p = .84$). Ook is er geen interactie-effect gevonden.

Uit de resultaten komt een significant effect van steun van vrienden ($t(43) = 2.89, p <$

.01) en assimilatie-discrepancie ($t(43) = -2.62, p < .05$) op welbevinden naar voren. Er is geen interactie-effect gevonden.

Er blijkt er sprake te zijn van een significant effect van steun van vrienden op welbevinden ($t(43) = 2.88, p < .01$). Er is geen sprake van een significant effect van separatie-discrepancie op welbevinden ($t(43) = 1.37, p = .18$). Er is geen interactie-effect gevonden.

De steun van vrienden blijkt dus geen significante moderator te zijn voor de relatie tussen de verschillende acculturatie-discrepancies en welbevinden.

Conclusie en Discussie

In het onderhavige onderzoek is de relatie tussen acculturatie-discrepancies en welbevinden onder vijftig Marokkaans-Nederlandse jongeren, tussen de 13 en 20 jaar, onderzocht. In het onderzoek naar deze relatie is steun van vrienden meegenomen als mogelijke moderator.

Respondenten van dit onderzoek hebben aangegeven dat zij een voorkeur hebben voor een integratiestrategie, gevolgd door een assimilatie- en separatiestrategie. De migrantenjongeren in Israël, afkomstig uit de voormalige Sovjet Unie, uit het onderzoek van Roccas en collega's (2000) prefereerden tevens een integratiestrategie, maar verkiezen vervolgens separatie boven assimilatie. Dit betekent dat zij de voorkeur geven aan het (deels) behouden van hun oorspronkelijke cultuur, mogelijk veroorzaakt doordat zij relatief kort (tot 5 jaar) in de nieuwe samenleving woonden. De respondenten uit het onderhavige onderzoek zijn over het algemeen tweede generatie migranten en hechten om die reden mogelijk minder waarde aan het behoud van de oorspronkelijke cultuur. Deze verklaring wordt in onderzoek van Ait Ouarasse en Van de Vijver (2003) tevens onderstreept. Zij beschrijven in hun onderzoek dat naarmate migrantenjongeren langer in de meerderheidscultuur verblijven, des te gemakkelijker het voor hen is om met de nieuwe samenleving om te gaan en te begrijpen. Onderhavig onderzoek en het onderzoek van Roccas en collega's (2000) zijn gelijk wat betreft de voorkeur van migranten voor een integratiestrategie. Deze onderzoeken zijn echter uitgevoerd in verschillende landen. Onderzoek van Phinney en collega's (2001) richt zich ook op de Nederlandse samenleving. Zij tonen aan dat Turkse migranten in Nederland voorkeur geven aan een separatiestrategie. Opmerkelijk hieraan is dat Marokkaanse en Turkse migranten in Nederland klaarblijkelijk een andere acculturatiestrategie hanteren. Deze bevinding is voornamelijk interessant omdat autochtone Nederlanders vaak de neiging hebben om Marokkaanse en Turkse migranten in Nederland over één kam te scheren (Prins, 1996).

Echter blijken de geprefereerde acculturatiestrategieën te verschillen. In het onderzoek van Phinney en collega's (2000) wordt geen onderscheid gemaakt tussen bepaalde generaties van de migratie, terwijl de respondenten van het huidige onderzoek voornamelijk tweede generatie migranten zijn. Mogelijk speelt de generatie ook in deze resultaten een bepalende rol. Tevens is het percentage dat met een Nederlandse partner trouwt onder Marokkanen groter dan onder Turken (Prins, 1996); dit kan mogelijk bijdragen aan de keuze voor een integratiestrategie. Als derde oorzaak voor dit verschil kan worden genoemd dat 16% van de Marokkanen de Nederlandse nationaliteit heeft, terwijl dit maar bij 11% van de Turken het geval is (Van Imhoff, et al., 1994, p.28; Obdeijn, 1987, zoals beschreven in Prins, 1996).

De resultaten van het huidige onderzoek laten zien dat de integratiediscrepancie als enige significant is. De overige acculturatiediscrepancies (assimilatie en separatie) zijn niet significant. De resultaten laten zien dat Marokkaans-Nederlandse jongeren de voorkeur geven aan een integratiestrategie en verwachten dat de Nederlandse samenleving daar ook de voorkeur aan geeft. De gevonden integratiediscrepancie houdt echter in dat de Marokkaans-Nederlandse jongeren verwachten dat de Nederlandse samenleving hen minder geïntegreerd ziet, dan dat zij zichzelf zien. Tegelijkertijd worden zij geconfronteerd met negatieve berichtgeving over hen; dit bevestigt voor hen dat de Nederlandse samenleving hen mogelijk minder geïntegreerd ziet. Recente literatuur (Stevens, 2005; Pels, 2003a) toont ook aan dat de Marokkaans-Nederlandse jongeren zich bewust zijn van het negatieve imago dat jegens hen bestaat. De tegenstelling tussen de verwachting van de Nederlandse samenleving om te integreren en de negatieve berichtgeving over de Marokkaans-Nederlandse jongeren veroorzaakt frictie. Dit kan mogelijk de aangetoonde acculturatiediscrepancie verklaren.

De eerste hypothese voorspelde een negatieve relatie tussen acculturatiediscrepancies en welbevinden (Roccas et al., 2000). Deze hypothese is op basis van de bevindingen verworpen, aangezien uit de correlatie-analyses is gebleken dat de relatie niet significant is. Dit geldt voor alle drie de soorten acculturatiediscrepancies. Deze bevinding is niet in overeenstemming met de resultaten van Roccas en collega's (2000). In hun onderzoek werd gesteld dat acculturatiediscrepancies vaak leiden tot een lager welbevinden. Dit verband vonden zij echter alleen bij migranten die waarde hechten aan conformisme. Dit zou erop kunnen wijzen dat er bij sommige migranten wel sprake is van samenhang tussen acculturatiediscrepancies en welbevinden, maar niet voor alle migranten. Een andere verklaring kan zijn dat aan het huidige onderzoek overwegend tweede generatie Marokkaans-Nederlandse jongeren hebben deelgenomen en aan het onderzoek van Roccas en collega's (2000) enkel eerste generatie migranten. De voorkeur voor een acculturatiestrategie van de

tweede generatie migranten komt mogelijk meer overeen met de verwachting van de Nederlandse samenleving, waardoor er minder sprake is van acculturatiediscrepanties. Mogelijk voelen de migranten uit het onderzoek van Roccas en collega's (2000) zich meer verbonden met hun land van herkomst, omdat zij relatief kort (tot 5 jaar) in de nieuwe samenleving wonen. Hun geprefereerde acculturatiestrategie verschilt daardoor mogelijk meer van de acculturatiestrategie die de Israëliëse samenleving van hen verwacht. Hierdoor is er meer sprake van acculturatiediscrepanties. Een verklaring voor het verschil in resultaten tussen het huidige onderzoek en het onderzoek van Roccas en collega's (2000) kan ook gezocht worden in de steekproefgrootte en de homogeniteit van de steekproef. Hun onderzoek is gebaseerd op 100 studenten die allemaal een studie volgen in de geesteswetenschappen of in de sociale wetenschappen. In de steekproef binnen het huidige onderzoek is onder de vijftig respondenten sprake van een uiteenlopend opleidingsniveau en leerjaar. De steekproefgrootte en de homogeniteit kunnen dit verschil mogelijk verklaren. De resultaten van onderzoek van het onderzoek van Roccas en collega's (2000) zijn mogelijk niet te generaliseren naar migranten die een andere studie volgen en verschillen daarom van de resultaten van onderhavig onderzoek. Tevens is de steekproefgrootte mogelijk doorslaggevend in de uitkomsten van beide onderzoeken.

Naast de samenhang tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden is correlatie tussen steun van vrienden en welbevinden onderzocht. Dit onderzoek heeft een significante positieve relatie aangetoond tussen steun van vrienden en welbevinden. Op basis van de bevindingen wordt de hypothese aangenomen. De (essentiële) rol van steun van vrienden waarover Sullivan (1953) spreekt wordt daarom bevestigd, maar ook uitkomsten van voorgaande onderzoeken onderschrijven de positieve samenhang tussen steun van vrienden en het welbevinden (Komproe et al., 1997; Vedder et al., 2003; Vedder et al., 2007).

Ten slotte werd verwacht dat steun van vrienden de negatieve relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden kan verzwakken. Uit de resultaten van de multipale regressie analyses blijkt steun van vrienden geen moderator te zijn voor deze relatie. Opvallend is dat uit de multipale regressie-analyse sprake blijkt te zijn van een significant effect voor assimilatie-discrepantie en welbevinden, terwijl de Pearson correlatie coëfficiënt geen verband tussen assimilatie-discrepantie en welbevinden vond. Dit kan verklaard worden doordat steun van vrienden in de multipale regressie de hoeveelheid onverklaarde variantie verkleint. Hierdoor is het effect van assimilatie-discrepantie significant in tegenstelling tot de voorgaande correlatie analyse. Het significante effect dat gevonden is in de multipale regressie analyse kan een aanwijzing zijn dat er toch een verband is tussen

acculturatiediscrepanties en welbevinden. Een grotere steekproef zou dit wellicht kunnen uitwijzen.

Dat er geen significante moderatie is gevonden door steun van vrienden op de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden, komt niet overeen met resultaten uit Australisch onderzoek (Schweitzer et al., 2006, zoals beschreven in Lazarevic et al., 2012). Zij toonden aan dat sociale steun, met name van personen uit de oorspronkelijke cultuur, een significante rol speelt in de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. Mogelijk speelt het motief van de migratie een verklarende rol. Marokkaanse migranten zijn in de jaren zestig als gastarbeiders naar Nederland gekomen en vanaf de jaren zeventig vooral voor gezinshereniging en gezinsvorming (Nationaal Kompas, 2011). Het motief van Soedanese vluchtelingen in het onderzoek van Schweitzer en collega's (zoals beschreven in Lazarevic et al., 2012) is aanzienlijk anders. Veel Soedanese vluchtelingen emigreerden naar Australië naar aanleiding van een oorlog. Als gevolg van de oorlog kampten zij met een trauma en ervoeren zij een hoog stressniveau. Onderzoek heeft aangetoond dat steun van vrienden positief kan bijdragen aan het verwerken van een dergelijk trauma (Stewart et al., 2011; Stewart, 2014). Verwerking van een trauma heeft logischerwijs een positieve uitwerking op welbevinden. Onderzoek van Komproe en collega's (1997) toonde tevens aan dat het effect van steun van vrienden afhankelijk is van het stressniveau. Steun van vrienden bleek veel minder bevorderlijk voor het welbevinden te zijn bij afwezigheid van stress. Dit kan erop wijzen dat de migrantenjongeren binnen het huidige onderzoek minder stress ervoeren. Mogelijk doordat hun migratiemotief minder stress tot gevolg had.

Een andere verklaring is dat in het onderzoek van Schweitzer en collega's (zoals beschreven in Lazarevic et al., 2012) steun van vrienden een moderator blijkt te zijn als de steun voornamelijk afkomstig is van personen uit de oorspronkelijke cultuur. In het onderhavige onderzoek is geen onderscheid gemaakt of de steun van vrienden afkomstig is van personen uit de oorspronkelijke cultuur of van personen uit de meerderheidscultuur. De verschillende resultaten kunnen erop wijzen dat steun van vrienden uit de oorspronkelijke cultuur een cruciale rol speelt bij het beïnvloeden van de relatie tussen acculturatiediscrepancie en welbevinden. Ook overige literatuur onderstreept het belang van steun van vrienden uit de oorspronkelijke cultuur (Al-Haj, 2002; Garcia et al., 2002; Jasinskaja-Lahti, & Liebkind, 2001; Noh, & Kaspar, 2003).

Beperkingen

Dit onderzoek is tevens onderworpen aan enige beperkingen. Ten eerste zijn causale uitspraken over de relatie tussen acculturatiediscrepanties, steun van vrienden en welbevinden onmogelijk als gevolg van de correlationele opzet van het onderzoek. Hierdoor kan alleen gesproken worden van mogelijke statistische verbanden. De tweede beperking is dat binnen het onderhavige onderzoek gebruik gemaakt is van Likertschalen, waarmee gemiddelde waarden zijn berekend. Een nadeel hiervan is dat de ene jongere een gemiddelde score kan behalen door alle items gemiddeld te scoren, terwijl een ander dezelfde gemiddelde score behaalt door op de helft van de items hoog te scoren en op de andere helft laag te scoren. Een ander nadeel van het gebruik van Likertschalen kan zijn dat de migrantenjongeren een sociaal en cultureel geaccepteerd antwoord hebben gegeven op items die voor hen gevoelig zijn. Verzet tegen onderzoek zoals hier is uitgevoerd kan tevens leiden tot onbetrouwbare resultaten. Tevens is het gebruik van Likertschalen nadelig, omdat achterliggende redenen voor antwoordkeuzes niet achterhaald kunnen worden. Het gebruik van Likertschalen standaardiseert de ervaringen door er een cijfer aan te koppelen, dit kan de respondent beperken in het exact omschrijven van die ervaringen. Tijdens het invullen van de vragenlijst gaven de jongeren aan dat zij de items van de acculturatieschaal niet goed begrepen of saai vonden. Onduidelijk is in hoeverre dit van invloed is geweest op de resultaten en een beperking vormt voor het huidige onderzoek. Bij de interpretatie van de resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

De derde beperking heeft betrekking op de betrouwbaarheid van de schalen. De Cronbach's alpha van de integratie- en assimilatiestrategieschaal 'eigen' zijn respectievelijk .59 en .58. Deze Cronbach's alpha's wijzen op een lage betrouwbaarheid. Dit houdt in dat de items die dezelfde voorkeuren en verwachtingen meten binnen deze twee schalen onderling niet goed samenhangen.

Andere beperkingen zijn de steekproefgrootte, representativiteit en generaliseerbaarheid. De steekproef bestond uit vijftig scholieren met een Marokkaanse afkomst. Deze groep jongeren vormt een klein deel van de gehele migrantenbevolking in Nederland. Daarom moeten de gevonden resultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. De vragenlijsten zijn ingevuld door Marokkaans-Nederlandse jongeren woonachtig in de Randstad. Dit maakt de representativiteit van deze steekproef discutabel.

Een laatste beperking is de selectie van zowel eerste als tweede generatie migranten. De tweede generatie migranten is al op jongere leeftijd met de Nederlandse samenleving in aanraking gekomen. In vergelijking met de eerste generatie migranten is hun voorkeur voor

een acculturatiestrategie mogelijk minder verschillend dan wat zij denken dat de Nederlandse samenleving van hen verwacht.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van bevindingen van het onderhavige onderzoek kunnen er aanbevelingen worden gedaan voor toekomstig onderzoek. Ten eerste wordt aangeraden een grotere steekproef samen te stellen die representatief is voor Marokkaans-Nederlandse migrantenjongeren. In plaats van participanten alleen op scholen te werven, is het raadzaam om deelnemers ook op verschillende plekken, zoals buurthuizen en sportscholen te benaderen. Daarnaast kan gedacht worden de vragenlijst digitaal te maken, omdat hiermee meer jongeren bereikt kunnen worden.

De tweede aanbeveling is gericht op de acculturatieschaal. De onduidelijkheid en saaiheid van de acculturatieschaal kan verbeterd worden door de vragenlijst in te korten. In de huidige acculturatieschaal worden vergelijkbare vragen gesteld voor drie verschillende zelfbeelden. Het kan de lengte en de duidelijkheid ten goede komen om in toekomstig onderzoek de focus te leggen op één type zelfbeeld, bijvoorbeeld alleen het werkelijke zelfbeeld. Daarnaast kan er meer variatie worden aangebracht in de formulering van de vragen, waardoor de vragenlijst minder eentonig is en de aandacht van de jongeren beter behouden blijft.

Het is interessant om in toekomstig onderzoek nadruk te leggen op de eerste generatie migranten. Binnen het huidige onderzoek zijn geen significante verbanden gevonden tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. Wellicht speelt acculturatie voor tweede generatie migrantenjongeren een minder grote rol dan voor eerste generatie migrantenjongeren. Mogelijk spelen er bij eerste generatie migranten afkomstig uit Marokko andere factoren een rol op deze relatie dan binnen dit onderzoek onderzocht zijn. Hierbij kan gedacht worden aan discriminatie (Berry et al., 2006), taalvaardigheid (Poppitt & Frey, 2007; Yeh et al., 2008) en sociaal en cultureel kapitaal (Rumbat, 2008; Zhou, 2006). Deze factoren kunnen bijdragen aan zowel een positieve als negatieve ervaring van acculturatie.

Een vragenlijst kan, zoals in de beperkingen is aangegeven, de ondervraagde limiteren in het uiten van ervaringen. Vervolgonderzoek kan zich daarom meer richten op interviews, analyses van persoonlijke verhalen of focusgroepen, zodat er diep kan worden ingegaan op de ervaringen van migranten ten opzichte van acculturatie (Chirkov, 2009).

Uit de moderatie-analyse is gebleken dat steun van vrienden de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden niet beïnvloedt, terwijl eerder onderzoek dit wel

aantoont. Mogelijk is de rol van steun van vrienden uit de oorspronkelijke cultuur hier cruciaal. Toekomstig onderzoek onder Marokkaans-Nederlandse jongeren kan onderscheid maken tussen steun van vrienden uit de oorspronkelijke cultuur en de meerderheidscultuur. Mogelijk toont dit aan dat steun van vrienden (uit de oorspronkelijk cultuur) de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden toch modereert.

Tot slot is het van belang dat er meer kennis verworven wordt over Marokkaans-Nederlandse migrantenjongeren die accultureren in de Nederlandse samenleving. Hierdoor ontstaat meer begrip voor de problemen waarmee de migrantenjongeren te maken krijgen en kan het negatieve imago worden weggenomen. Mogelijk kunnen de negatieve gebeurtenissen, waarnaar in het begin van het onderzoek wordt verwezen, verminderd worden. Hierdoor zou ‘de muur van wantrouwen’ die Marokkaans-Nederlandse jongeren voelen, kunnen worden afgebroken.

Literatuurlijst

- Abraido-Lanza, A., Armbrister, A., Florez, K., & Aguirre, A. (2006). Toward a theory-driven model of acculturation in public health research. *American Journal of Public Health, 96*(8), 1342-1346.
- Afable-Munsuz, A., & Brindis, C. (2006). Acculturation and the sexual and reproductive health of Latino youth in the United States: A literature review. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 38*(4), 208-219.
- Ait Ouarasse, O., & Vijver, F.R. van de. (2003). *The role of demographic variables and acculturation strategies in predicting sociocultural and psychological adaptation in young Moroccans in the Netherlands*. (Dissertatie, Universiteit van Tilburg).
Verkregen van <https://pure.uvt.nl/portal/files/607937/140850.pdf>
- Akhtar, S. (1999). *Immigration and identity: Turmoil, treatment and transformation*. New Jersey: Aronson.
- Al-Haj, M. (2002). Identity patterns among immigrants from the former Soviet Union in Israel: Assimilation vs. ethnic formation. *International Migration, 40*(2), 49-69.
- Berry, J.W. (1980). Acculturation as varieties of adaptation. In A. Padilla, *Acculturation: Theory, models and some new findings* (pp. 9-25). Boulder: Westview.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology, 46*(1), 5-34.
- Berry, J.W., & Kim, U. (1988). Acculturation and mental health. In P. Dasen, J. Berry, & N. Sartorius, *Health and cross-cultural psychology* (pp. 207-236). Newbury Park: Sage.
- Berry, J.W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review, 21*(3), 491-511.
- Berry, J.W., Phinney, J., Sam, D., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity and adaptation. *Applied Psychology, 55*(3), 303-332.
- Berry, J.W., & Sam, D. (1997). Acculturation and adaptation. In J. Berry, Y. Poortinga, & J. Pandey, *Handbook of cross-cultural psychology* (pp. 291-326). Boston: Allyn and Bacon.
- Bigelow, B., & LaGaipa, J. (1975). Children's written description of friendship. *Developmental Psychology, 11*, 857-858.
- Birman, D., Trickett, E.J., & Vinokurov, A. (2002). Acculturation and adaptation of Soviet Jewish refugee adolescents: Predictors of adjustment across life domains. *American Journal of Community Psychology, 30*(5), 585-607.

- Buhrmester, D. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development, 58*, 1101-1113.
- Bukowski, W., Hoza, B., & Boivin, M. (1993). Close friendships in adolescence. *New Directions for Child Development, 60*, 23-37.
- Burnett, S., Sebastian, C., Cohen Kadosh, K., & Blakemore, S. (2011). The social brain in adolescence: Evidence from functional magnetic resonance imaging and behavioural studies. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews, 35*(8), 1654-1664.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en herkomstgroepering*. Verkregen van <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&LA=NL>
- Chirkov, V. I. (2009). Critical psychology of acculturation: What do we study and how do we study it, when we investigate acculturation? *International Journal of Intercultural Relations, 33*, 94-105.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment, 49*(1), 71-75.
- Fassaert, T., Wit, de, M., Tuinebreijer, W.C., Knipscheer, J., Verhoeff, A., Beekman, A., & Dekker, J. (2011). Acculturation and psychological distress among non-western Muslim migrants. A population-based survey. *International Journal of Social Psychiatry, 57*(2), 132-143.
- Garcia, M.F., Ramirez, M.G., & Jariago, I.M. (2002). Social support and locus of control as predictors of psychological well-being in Moroccan and Peruvian immigrant women in Spain. *International Journal of Intercultural Relations, 26*, 287-310.
- Geense, P., & Pels, T. (2002). Allochtone jeugdigen op het internet. *Migrantenstudies, 18*, 2-19.
- Gibson, M.A. (2001). Immigrant adaptation and patterns of acculturation. *Human Development, 44*, 19-23.
- Grosfoguel, R. (1997). Colonial Caribbean migrations to France, the Netherlands, Great Britain and the United States. *Ethnic and Racial Studies, 20*, 594-612.
- Herskovits, M., Linton, R., & Redfield, R. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist, 38*(1), 149-152.
- Higgins, E.T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review, 94* (3), 319-340.
- Horenczyk, G. (1996). Migrating identities in conflict: Acculturation attitudes and perceived acculturation ideologies. In G. B. Lyons, *Changing European identities* (pp. 241-

- 250). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Icduygu, A. (1996). Becoming a new citizen in an immigration country: Turks in Australia and Sweden and some comparative implications. *International Migration*, 34, 257-272.
- Jasinskaja-Lahti, I., & Liebkind, K. (2001). Perceived discrimination and psychological adjustment of Russian speaking immigrant adolescents in Finland. *International Journal of Psychology*, 36(3), 174-185.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Jaakkola, M., & Reuter, A. (2006). Perceived discrimination, social support networks, and psychological well-being among three immigrant groups. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(3), 293-311.
- Komproe, I., Rijken, M., Ros, W., Winnubst, J., & Hart, H. (1997). Available support and perceived support: Different effects under stressful circumstances. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(1), 59-77.
- Lazarevic, V., Wiley, A., & Pleck, J.H. (2012). Associations of acculturation with family and individual well-being in Serbian refugee young adults in the United States. *Journal of Comparative Family Studies*, 43(2), 217-236.
- Masten, C., Telzer, E., Fuligni, A., Lieberman, M., & Eisenberger, N. (2012). Time spent with friends in adolescence relates to less neural sensitivity to later peer rejection. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 7(1), 106-114.
- Nationaal Kompas Volksgezondheid. (2011). *Migratie. Migratie samengevat*. Bilthoven: RIVM. Verkregen van <http://www.nationaalkompas.nl/bevolking/migratie/migratie-samengevat/>
- Nationaal Kompas Volksgezondheid. (2012). *Etniciteit: Wat is de huidige situatie?* Bilthoven: RIVM. Verkregen van <http://www.nationaalkompas.nl/bevolking/etniciteit/huidig/>
- Noh, S., & Kaspar, V. (2003). Perceived discrimination and depression: Moderating effects of coping, acculturation and ethnic support. *Racial/Ethnic Bias and Health*, 93(2), 232-238.
- Pels, T. (2003a). Respect van twee kanten. Over socialisatie en lastig gedrag van Marokkaanse jongens. *Migrantenstudies*, 19(4), 228-239.
- Phinney, J., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493-510.
- Poppitt, G., & Frey, R. (2007). Sudanese adolescent refugees: Acculturation and acculturative stress. *Australian Journal of Guidance & Counseling*, 17(2), 160-181.

- Prins, J. (2011). Marokkaans Nederlandse jongeren aan het woord in focusgroepen. *Migrantenstudies*, 2, 176-183.
- Prins, K.S. (1996). *Van 'gastarbeider' tot 'Nederlander': Adaptatie van Marokkanen en Turken in Nederland*. (Proefschrift, Rijksuniversiteit Groningen). Verkregen van <file:///C:/Users/Gebruiker/Documents/Downloads/thesis.pdf>
- Ramirez, J., Crano, W., Quist, R., Burgoon, M., Alvaro, E., & Grandpre, J. (2004). Acculturation, familism, parental monitoring, and knowledge as predictors of marijuana and inhalant use in adolescents. *Psychology of Addictive Behaviors*, 18(1), 3-11.
- Roccas, S., Horenczyk, G., & Schwartz, S. (2000). Acculturation discrepancies and well-being: The moderating role of conformity. *European Journal of Social Psychology*, 30(3), 323-334.
- Rumbat, R.G. (2008). The coming of second generation: Immigration and ethnic mobility in Southern California. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 620(1), 196-236.
- Schwartz, S.J., Park, I.J.K., Huynh, Q.-L., Zamboanga, B.L., Umaña-Taylor, A.J., Lee, R.M., ... Williams, M.K. (2012). The American identity measure: Development and validation across ethnic group and immigrant generation. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 12, 93-128.
- Schwartz, S.J., Waterman, A.S., Umaña-Taylor, A.J., Lee, R.M., Kim, S.Y., Vazsonyi, A.T., ... Williams, M.K. (2013). Acculturation and well-being among college students from immigrant families. *Journal of Clinical Psychology*, 69(4), 298-318.
- Smokowski, P., Rose, R., & Baccalao, M. (2008). Acculturation and Latino family processes: How cultural involvement, biculturalism, and acculturation gaps influence family dynamics. *Family Relations*, 57(3), 295-308.
- Stevens, G., Pels, T., Vollebergh, W., Bengi-Arslan, Verhulst, F., & Crijnen, A. (2005). Emotionele problemen en gedragsproblemen bij Marokkaanse, Turkse en Nederlandse 4- tot 18-jarigen in Nederland. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 47(11), 779-786.
- Stewart, M.J. (2014). Social support in refugee resettlement. In L. Simich, & L. Andermann (Red.), *Refuge and resilience. Promoting resilience and mental health among resettled refugees and forced migrants* (pp. 91-107). New York : Springer.
- Stewart, M.J., Simich, L., Beiser, M., Makumbe, K., Makwarimba, E., & Shizha, E. (2011). Impacts of a social support intervention for Somali and Sudanese refugees in Canada. *Ethnicity and Inequalities in Health and Social Care*, 4(4), 186-199.

- Sullivan, H. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York: Norton.
- Vedder, P., Boekaerts, M., & Seegers, G. (2003). Perceived social support and well-being in school: The role of students' ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(3), 269-278.
- Vedder, P., Sam, D., & Liebkind, K. (2007). The acculturation and adaptation of Turkish adolescents in North-Western Europe. *Developmental Science*, 11(3), 126-136.
- Yeh, C.J., Okubo, Y., Ma, P.W., Shea, M., Ou, D., & Pituc, S.T. (2008). Chinese immigrant high school student's cultural interactions, acculturation, family obligations, language use, and social support. *Family Therapy*, 35(3), 161-176.
- Zhou, M. (2006). Negotiating culture and ethnicity: Intergenerational relations in Chinese immigrant families in the United States. In R. Mahalingam (Red.), *Cultural psychology of immigrants* (pp. 315-336). Mahwah, New Jersey: Earlbaum.